

DOSSIER DE PREMSA

DONES DE PARAULA

Exposició
30.11.2024 –
25.05.2025

Museu
Frederic Marès

Ajuntament de
Barcelona

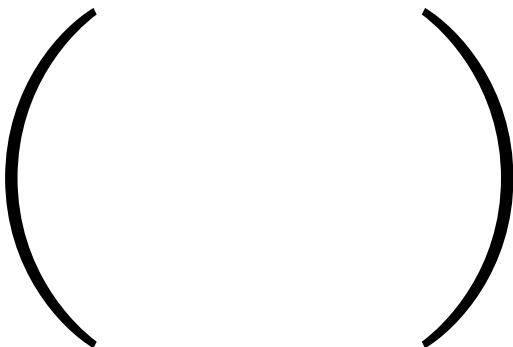
MUSEU
FREDERIC
MARÈS

Sebastiano Luciani, Vittoria Colonna [1], 1520-1525. Detall. MNAC. llegat de
Francesc Cambó, 1949. © Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona, 2024

DONES DE PARAULA

- *Dones de paraula* reivindica l'ús de la paraula des d'un univers femení.
- Tot i que la paraula ha estat un element tradicionalment sota control masculí, és de la mare de qui n'aprenem el llenguatge que ens permet comunicar, interpretar i mediar.
- Les protagonistes són algunes dones que han “pres la paraula” des de la tradició bíblica i la mitologia grega, passant pels segles XVI al XVIII, fins arribar al món contemporani.
- L'exposició vol fer visible l'ocultació i el descrèdit que ha patit la paraula femenina des de la història, la literatura i els relats bíblics o mitològics.

29.11.2024
Sala 28
Planta 1

El proper 30 de novembre s'obre al públic l'exposició ***Dones de paraula***, comissariada per Maria Garganté, historiadora de l'art, professora de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i de l'Ateneu Universitari Sant Pacià (AUSP), que es pot visitar a la Sala 28 de la Planta 1 del Museu Frederic Marès.

El llenguatge fet paraula constitueix una de les màximes expressions de les idees i del pensament humà. La paraula ha estat l'element clau per explicar la història i també un instrument fonamental per descriure i comprendre la realitat, tradicionalment sota control masculí. Amb molt poques excepcions, han estat els homes els qui han governat imperis i estats i han exercit el control del relat; són els homes els qui apareixen als llibres d'història, a la majoria dels documents administratius o els que han escrit i prescrit la gran literatura. Tanmateix, és de la mare de qui n'aprenem el llenguatge i la paraula que ens permet comunicar, interpretar i que és instrument de mediació.

La paraula de les dones –reivindicada, transmesa, oculta, negada...– és el fil conductor dels tres àmbits expositius: 1. Virtut o vici: llegir i escriure en femení; 2. De santa Anna a Maria: transmissió i coneixement i 3. La paraula negada, oculta, qüestionada.

Dones de paraula posa en relleu la necessitat d'elaborar una genealogia d'autores que esdevinguin referents i autoritat; de vindicar la importància de l'ordre simbòlic matern i fer visible l'ocultació i el descrèdit que ha patit la paraula femenina des de la història, la literatura i els relats bíblics o mitològics. De l'apropiació de la paraula des de l'exclusivitat de classe i condició, fins a la seva expressió des dels marges: llegir i escriure com a un acte d'afirmació i de llibertat. Prendre “per no perdre” la paraula.

L'objectiu de l'exposició és reivindicar l'ús de la paraula des d'un univers femení, partint de l'època moderna (segles XVI al XVIII) i amb diàlegs puntuals amb la contemporaneïtat. Aquesta tesi i algunes dones que “van prendre la paraula” en són les protagonistes, com l'escriptura de Santa Teresa de Jesús, la transmissió de la paraula i el coneixement de Santa Anna a Maria, la Immaculada com a símbol de saviesa, l'ocultació i negació de la paraula exemplificada en la figura de Maria Magdalena o la mediació de la paraula en boca de les sibil·les.

ÀMBIT 1. VIRTUT O VICI: LLEGIR I ESCRIURE EN FEMENÍ

L'època moderna afavoreix l'aparició de les *puellae doctae* o dones sàvies, sempre en un context social restringit, o l'humanisme religiós de Teresa de Jesús, Juliana Morell o Hipòlita de Rocabertí.

Dels convents com a nuclis d'intel·lectualitat femenina als salons d'influència francesa a l'època del barroc, l'escriptura de les dones arriba a la contemporaneïtat entre l'excepcionalitat, la condescendència, la controvèrsia i el desafiament.

Dama de l'ermini, segon quart del segle XVI.
Museu Frederic Marès. © Foto: ArtWorkPhoto.eu

Sebastiano Luciani (Sebastiano del Piombo), *Vittoria Colonna* [?],
1520-1525. MNAC, llegat de Francesc Cambó, 1949 ©Museu Nacional
d'Art de Catalunya, Barcelona, 2024

Relació obres Àmbit 1.:

Dama de l'ermini. Itàlia (?),
segon quart del segle XVI.
Museu Frederic Marès

Caterina Albert i Paradís
(Víctor Català),
Autoretrat, 1890.
Arxiu Històric de l'Escala

Santa Teresa a la seva cel·la.
Catalunya, primera meitat
del segle XVIII.
Museu Frederic Marès

Autògraf de Santa Teresa.
Penjoll reliquiari. Espanya,
segles XVI – XVII.
Museu Frederic Marès

Sebastiano Luciani
(Sebastiano del Piombo),
Vittoria Colonna [?],
1520-1525.
Museu Nacional d'Art
de Catalunya, Barcelona

ÀMBIT 2. DE SANTA ANNA A MARIA: TRANSMISSIÓ I CONEIXEMENT

Els evangelis canònics no diuen res sobre la infància de Maria, però els apòcrifs en donen nombrosos detalls. Santa Anna adopta el rol de “mestra” més enllà de mare i sovint va acompanyada d'un llibre: ha format el cos de Maria i també formarà el seu esperit, instruint-la en la missió de Mare de Déu que li serà encomanada. També és en aquest moment quan la formulació més abstracta de la figura de Maria (la Immaculada Concepció) es converteix en símbol de saviesa i coneixement, esdevenint patrona de nombroses universitats.

Cercle de Juan Imberto, Santa Anna i la Mare de Déu nena, primera dècada del segle XVII.
Museu Frederic Marès. © Foto: PepHerrero

Relació obres Àmbit 2:

Santa Generació. Valladolid (?), darrer terç del segle XVI.
Museu Frederic Marès

Cercle de Juan Imberto, Santa Anna i la Mare de Déu nena, primera dècada del segle XVII.
Museu Frederic Marès

Luis Fernández de la Vega, Immaculada Concepció. Oviedo, 1660-1670.
Museu Frederic Marès

Pablo Ruiz Picasso, Santa Anna ensenyant a llegir la Verge, 1896.
Museu Picasso, Barcelona

Immaculada Concepció. Patrona de la Universitat de Cervera. Estampa xil·logràfica dins *Estatutos y privilegios apostolicos, y reales de la Universidad y Estudio General de Cervera*, 1750.
Museu Frederic Marès

ÀMBIT 3. LA PARAULA NEGADA, OCULTA, QÜESTIONADA

Tant la mitologia clàssica com la tradició cristiana ens ofereixen exemples de la voluntat d'ocultació que han patit algunes figures femenines que tenien una relació privilegiada amb la paraula. D'una banda tenim a Cassandra, princesa de Troia, i, de l'altra, a Maria Magdalena, una de les dones pietoses que van seguir a Jesús i va assistir a la seva crucifixió i sepultura.

Josefa de Ayala o Josefa de Óbidos, Santa Maria Magdalena, cap a 1650-1655.
©Museu Nacional de Machado de Castro; Museus e Monumentos de Portugal, E.P.E /
Arquivo de Documentação Fotográfica; Foto: José Paulo Ruas

Relació obres Àmbit 3:

Josefa de Ayala o Óbidos,
Santa Maria Magdalena,
cap al 1650-1655.
Museu Nacional de Machado
de Castro, Coimbra, Portugal.

Pedro de Mena o taller,
Magdalena penitent,
1673-1688.
Museu Frederic Marès

Magdalena penitent.
Portapau, segle XVI.
Museu Frederic Marès

ÀMBIT 3.1. LA PARAULA DISRUPTIVA: DE LA SIBILLA A LA MÈDIUM

L'antiguitat clàssica ens ha llegat la figura de les sibil·les i el poder oracular de les seves paraules, que la tradició presenta com a inconnexes i que han de ser interpretades pels sacerdots, de manera que requereixen mediació masculina a l'hora de fer-se "intel·ligibles".

Amb l'arribada de la contemporaneïtat hi ha dones que surten del marc establert, obrint-se al do de la "mediumnitat"; a ser "canal" d'altres veus i d'altres mons, com a sibil·les contemporànies. Experiències heterodoxes de connexió i sanació que s'expressaran sovint de manera artística, com en el cas de la visionària i autodidacta Josefa Tolrà o l'artista i medidora Eulàlia Valldosera.

Eulàlia Valldosera, *Logos I, II*, 2017.
Cortesia de l'artista

Josefa Tolrà, *Soy como tu vidente*.
Fundació Josefa Tolrà-Art Visionari

Kima Guitart, *La túnica Cassandra*,
2020-2021. Cortesia de l'artista

Relació obres Àmbit 3.1.:

Eulàlia Valldosera,
Logos I, II, 2017.
Cortesia de l'artista

Eulàlia Valldosera,
*Regeneració
del meu embrió*, 2023.
Cortesia de l'artista

Josefa Tolrà,
Soy como tu vidente.
Fundació Josefa Tolrà-Art
Visionari

Josefa Tolrà,
*Dibujo de amplias
manifestaciones*.
Fundació Josefa Tolrà-Art
Visionari

Kima Guitart,
La túnica Cassandra,
2020-2021.
Cortesia de l'artista

Antoni Solà i Llansas,
*Enees i la sibil·la
de Cumes visiten l'Estix*.
Barcelona, 1801.
Museu Frederic Marès

ACTIVITATS RELACIONADES

VISITES GUIADES

Visita guiada a l'exposició temporal alguns dissabtes al mes. Un viatge a través de la paraula des d'un univers femení.

Dies:

Desembre: 14 (CAT)

Gener: 11 (CAST) i 25 (CAT)

Febrer: 8 (CAST) i 22* (CAT)

Març: 8 (CAST) i 22* (CAT)

Abril: 5 (CAST) i 26 (CAT)

Maig: 10 (CAST) i 24* (CAT)

*Visites a càrrec de la comissària de l'exposició, Maria Garganté.

Hora: 11 h

Durada: 1 hora

Activitat inclosa en el preu d'entrada general del Museu.
Reserva prèvia a bcn.cat/cultura/reserves_MuseuFredericMares
o inscripció al Museu el mateix dia de l'activitat,
fins a completar l'aforament.

TALLERS FAMILIARS

Taller per a famílies que inclou una breu visita guiada, seguida d'una dinàmica lúdica per aprendre a treballar amb les paraules en clau femenina.

Activitat recomanada per a infants de 6 a 12 anys

Dies:

18 de gener

15 de febrer

22 de març

12 d'abril

17 de maig

Hora: 12 h

Durada: 1 h

Activitat inclosa en el preu d'entrada general del Museu pels adults i entrada gratuïta pels infants.
Reserva prèvia a bcn.cat/cultura/reserves_MFM o inscripció al Museu el mateix dia de l'activitat, fins a completar l'aforament.

PRESENTACIÓ DEL CATÀLEG

Presentació del catàleg de l'exposició *Dones de paraula* i visita guiada a l'exposició de la mà de la comissària, Maria Garganté, historiadora de l'art, professora de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i de l'Ateneu Universitari Sant Pacià (AUSP).

Dia: Dijous, 27 de febrer de 2025

Hora: 18 h

Durada: 1 hora

Activitat gratuïta fins a completar l'aforament.

TAULA RODONA AL VOLTANT DE L'EXPOSICIÓ

S'establiran connexions entre les protagonistes de l'exposició i altres "dones de paraula" que reivindica el Monestir de Pedralbes, que històricament ha esdevingut escenari femení de poder religiós, espiritual i intel·lectual.

Lloc: Monestir de Pedralbes

Data i hora a concretar

Els participants podran gaudir d'entrada lliure a l'exposició *Dones de paraula* al Museu Frederic Marès fins al 25 de maig.
Activitat gratuïta fins a completar l'aforament.

CRÈDITS

Direcció:

Salvador García Arnillas

Comissariat:

Maria Garganté

Coordinació:

Neus Peregrina

Equip del Museu:

Eulàlia Alsina, Mariant Cahué,
Carles Galindo, Elena Gisbert,
Miquel Àngel Iglesias, Mónica Lopezosa,
Ernest Ortoll i Martín, Berta Ribé,
Carmen Sandalinas, Meritxell Téllez
i Virtú Torres

Disseny museogràfic:

Alcubierrestudio

Disseny gràfic:

Todojunto.net

Producció museogràfica i gràfica:

La Central de Projectes

Muntatge:

Grop exposicions i museografia SL

Il·luminació:

ILM BCN

Transport:

Feltrero División Arte

Assegurança:

Liberty Mutual Insurance Europe
i PipGroup Iberia Correduria de Seguros
y Reaseguros SA; One Underwriting S.L.U.
i AON Iberia

Correcció lingüística i traduccions:

Linguaserve I.S. S.A.

Visites guiades:

Natàlia Esquinas i Joan M. Llodrà

Tallers familiars:

Schola Didàctica Activa

Atenció al públic:

MagmaCultura

Neteja:

Rubatec S.A.

Seguretat:

BMS Elitsegur

Institucions i artistes**que han cedit obres:**

Arxiu Històric de l'Escala
Fundació Josefa Tolrà – Art visionari
Kima Guitart

Museu Nacional d'Art de Catalunya,
Barcelona

Museu Nacional de Machado de Castro,
Coimbra

Museu Picasso, Barcelona
Eulàlia Valldosera

**Ajuntament
de Barcelona**

**MUSEU
FREDERIC
MARÈS**

MUSEU FREDERIC MARÈS

Pl. de Sant Iu, 5
08002 Barcelona
932 563 500
barcelona.cat/museumares
f @MuseuFredericMares
x @MuseuFMares

Oficina de premsa
Institut de Cultura de Barcelona
La Rambla, 99. 08002 Barcelona
Telèfon 933 161 069
Correu electrònic: premsaicub@bcn.cat

Comunicació
Elena Gisbert
egisbertb@bcn.cat
932 563 509
677406077

MUSEU
FREDERIC
MARÈS